

Verslag

Aan Deelnemers Bijeenkomst Curriculum en Toetsing
Van Gerdineke van Silfhout (SLO)
Kenmerk Opbrengsten bijeenkomst Curriculum en Toetsing op 13 december 2017 – Deel 2
Datum 9 januari 2018

Aanwezig:

- CvTE: Jacob Raap, Jan van Miert, Rob Looij, Noortje Visser
- Stichting Cito: Saskia Wools, Anton Bequin, Alex van de Kerkhof
- Onderwijsinspectie: Fije Hooglandt, Bruno Vreeburg
- OCW: Floris van Zuilekom, David Duinkerke, Anneke de Wolff
- Onderwijsraad: Tyan Prevoo
- PO-Raad: Bernard Teunis
- VO-Raad: Peter Lucas
- GEU: Stephan de Valk, Paul Gillijns
- Curriculum.nu: Theo Douma
- Cito bv: Bernadette Kruijver, Anja de Wijs
- Boom: Judith Rood
- Bureau ICE: Pepijn Dousi, Mirna Pit
- Diatoetsen: Hilde Hacquebord, Klarien Lenting
- Zelfst: Karen Heij, Elizabeth Langeveld
- SLO: Wilmad Kuijper, Hans de Vries, Herman Schalk, Bas Trimbos, Anneke Noteboom, Gerdineke van Silfhout

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Deel 2 Curriculum.nu & toetsing en examinering

Een eerste brainstorm over uitgangspunten t.a.v. toetsing en examinering die passen bij de uitgangspunten van Curriculum.nu en aansluiten bij de hoofddoelen van het onderwijs. Centraal staat de vraag: welke consequenties hebben de uitgangspunten van Curriculum.nu voor toetsing en examinering in het funderend onderwijs (van 4 tot 18 jaar; t/m bovenbouw vo)? Daarbij gaat het om een curriculum:

- dat toekomstgericht is en waarbij het leren van de leerling centraal staat;
- met een goede balans tussen de drie hoofddoelen kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming;
- met een heldere doorlopende leerlijn po-vo, inclusief een waarborg voor de aansluiting van de voorschoolse periode en het vervolgonderwijs;
- met een beperkte kern voor alle leerlingen in het po en vo, zodat overlappendheid wordt teruggedrongen en er keuzeruimte is voor scholen en leerlingen;
- dat samenhangend is binnen vak- en leergebieden en tussen vak-/ leergebieden;
- dat scholen voldoende houvast biedt om op schoolniveau tot een samenhangend en doorlopend curriculum te komen.

In subgroepjes buigen de deelnemers zich over de volgende vragen:

- Vraag 1: Wat zijn passende uitgangspunten als het gaat om toetsing en examinering aansluitend bij de brede onderwijsdoelen in po en vo?
- Vraag 2: Wat zijn vragen waar de verkenning Toetsing zeker een antwoord op dient te geven?

Per vraag bespreken we de opbrengsten.

SLO Enschede

Bezoekadres
Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede
Nederland

Postadres

Postbus 2041
7500 CA Enschede
Nederland

T +31 (0)53 484 08 40
E info@slo.nl
www.slo.nl

IBAN NL49 INGB 0664 8648 80
BIC INGBNL2A
KvK Oost Nederland 06085916

SLO Utrecht

Bezoekadres
Aidadreef 4
3561 GE Utrecht
Nederland

Opbrengsten uitgangspunten toetsing en examinering

1. Algemeen onderstreept wordt het uitgangspunt dat **toetsing volgend is aan de doelen** en niet leidend, om zo vanuit de doelen en ambities het onderwijs vorm te geven. **De balans in het curriculum moet ook te zien zijn in het toetssysteem**, in het geheel van afsluitende toetsen en examens en in het toetsinstrumentarium. Daarbij is het ook van belang dat er t.a.v. deze doelen en ambities duidelijke uitspraken worden gedaan vanuit een overkoepelende visie. Toetsing en examinering staan daarbij in dienst van dat algemene onderwijsdoel. Dit vraagt **reflectie op het totale systeem**, dat in zijn totaliteit een valide weerspiegeling van de doelen en ambities moet zijn.

Daarbij zal voor het funderend onderwijs bepaald moeten worden wat we ermee beogen.

Welke functie zou toetsing/examinering moeten hebben: resultaatbepaling of voorspelling voor succes? In het licht daarvan: in hoeverre moet centrale toetsing dekkend zijn?

- Is funderend onderwijs een zelfstandige vorm van onderwijs met eigen doelen en ambities, waarbij een leerling aantoont, zichtbaar/merkbaar maakt wat de opbrengsten daarvan zijn?
- Is het als basis voor een adequate voorspelling voor kans op succes in het vervolgonderwijs?

In het eerste geval betekent het dat je over de volle breedte van je onderwijs ook iets met verantwoording moet doen – los van de vraag over de vorm en of dit intern en/of extern is.

In het tweede geval zou je je kunnen beperken tot uitsluitend datgene meten wat voorspellende waarde heeft voor het vervolgonderwijs. **De vraag is daarbij echter of en in hoeverre een adequate voorspelling mogelijk is én wenselijk** is in het licht van de doelen van het funderend onderwijs en de ervaringen die we nu hebben in het funderend en vervolgonderwijs.

2. Over de **functie van toetsen en examens** moet er duidelijkheid en consensus zijn: waarvoor is de toets bedoeld, met welk primair doel en voor wie zijn de toetsresultaten bedoeld (leerling, leraar, beleid, maatschappij etc.)? **Voorkom vermenging van functies van toetsing wanneer de doelen strijdig zijn met elkaar** (op leerling- school- en stelselniveau, gericht op verder leren en ontwikkeling, selectie, kwaliteitsborging etc.). De vraag moet ook telkens zijn of het primaire doel van de toetsing aansluitend bij de hoofdoelen van het onderwijs nog steeds nagestreefd wordt.
3. Bij het opnieuw doordenken van doelen en ambities past ook het doortrekken van consequenties ervan bij toetsing en examinering: de inzet van een ander, breder toetsinstrumentarium en de **heroverweging van het toetssysteem** zelf. Een voorbeeld: we hebben een eerste ervaring met minimale beheersingsdoelen en streefdoelen om een doorlopende leerlijn te bevorderen (het referentiekader). Daarbij past het opnieuw doordenken van passende toetsing en **niet het bestaande toetsinstrumentarium in een nieuw jasje steken** (ijking in eindtoets po en examen Nederlands vo). Onderzoek, out-of-the-box-denken en ervaringen opdoen is nodig om een nieuw toetsinstrumentarium en –systeem te ontwerpen, inclusief de examinering.
4. Het funderend onderwijs geldt voor 4-18 jaar. Het funderend onderwijs dient gericht te zijn op **doorstroom in een doorlopende leerlijn** en **flexibiliteit in het kader van kansengelijkheid** dus:

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

- o het plaatsingsadvies po combineren met flexibiliteit in het vo, dus een scala aan mogelijkheden in vo om in te kunnen spelen op de prestaties van leerlingen
 - o doorstroomrecht zonder aanvullende eisen door het vervolgonderwijs
 - o borgen dat vo naar het brede beeld van de leerling uit het po kijkt
 - o het systeem laten volgen op het uitgangspunt van doorstroomrecht en dus scholen niet langer afrekenen op afstroom.
5. Als we het hebben over het funderend onderwijs en uitgangspunten zijn een goede balans in hoofdoelen en heldere doorlopende leerlijnen po-vo, dan betekent een doorlopende leerlijn in aanbod ook dat toetsing iets als een doorlopende toetslijn omvat. **Toetsen in brede zin moeten helder maken waar een leerling zich op de leerlijn bevindt**, in hoeverre een leerling voldoet aan inhoudelijke normen (succescriteria) en hoe een leerling verdere stappen op die leerlijn kan maken en dialoog daarover en reflectie daarop mogelijk maken
6. Als we het hebben over het funderend onderwijs, en we stellen het leren van leerlingen centraal, dan moet toetsing eraan bijdragen dat we het leren van leerlingen faciliteren en de opbrengsten van het leren zichtbaar maken. Dat betekent dat toetsen (meer) in het kader van dit doel moet staan en een grote(re) rol voor formatief toetsen is weggelegd. En daarmee dus ook: **de ontwikkeling van een leerling t.o.v. zichzelf in kaart brengen en minder waarde hechten aan 'gemiddelden'** per leerjaar/cohort voor individuele leerlingen. De weg naar bepaalde ijkpunten verschilt per leerling.
7. Als je wilt constateren of doelen behaald zijn, zul je naast aanbodsdoelen ook **beheersingsdoelen t.a.v. de kern moeten formuleren**, in termen van minimaal te behalen doelen – noodzakelijk en haalbaar voor bepaalde groepen leerlingen. In po en onderbouw vo hebben we nu enkel aanbodsdoelen m.u.v. taal en rekenen. Dat betekent:
- o Meer uitgewerkte beheersingsdoelen (gedetailleerder, met voorbeelden, uitwerkingen)
 - o Nadenken over de te hanteren cesuur: als minimale doelen uitgangspunt zijn, wat is dan de minimale mate van beheersing/de norm?
8. Het **civiele effect van het diploma moet gewaarborgd** zijn, alsook dat elke leerling dezelfde kansen krijgt. In het licht hiervan moet ook het **'stapelen'** van diploma's mogelijk blijven.
- o Start een discussie over wat we precies verstaan onder civiel effect.
9. Heldere, transparante **communicatie** met vervolgonderwijs en ouders bijv. is essentieel, t.a.v. de functies van toetsing en examinering, het civiele effect van het diploma, doorstroomrecht etc.
10. Curriculumontwikkeling en de ontwikkeling van een passend toetsinstrumentarium (en toetssysteem) moeten in een **iteratief proces** op elkaar afgestemd worden, waarbij curriculumontwikkeling voorop gaat en toetsontwikkeling volgt, en de evaluatie van de combinatie ervan tot aanpassingen kan leiden van (een van) beide.

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Opbrengsten vragen voor verkenning

Functie van toetsing in funderend onderwijs

1. Welke functie(s) zou centrale toetsing (vooral) moeten hebben en op welk moment: resultaatbepaling, allocatie, selectie ... ? In het licht daarvan: in hoeverre moet centrale toetsing dekkend zijn? Van het funderend onderwijs moeten we immers bepalen wat we ermee beogen:
 - o een zelfstandige vorm van onderwijs met eigen doelen en ambities die je wilt kunnen aantonen/zichtbaar/merkbaar maken
 - o als basis voor een adequate voorspelling voor kans op succes in het vervolgonderwijsIn het eerste geval betekent aanbod in de volle breedte ook verantwoording – los van de vraag van de vorm – in/over de volle breedte. In het tweede geval zou je je kunnen beperken tot uitsluitend datgene wat voorspellende waarde heeft voor het vervolgonderwijs.
2. Hoe zorgen we ervoor dat de gezamenlijk vastgestelde, primaire doelen van toetsing niet vermengd raken, opgetuigd worden met andere doelen etc. met alle gevolgen van dien?
3. In hoeverre en hoe kunnen we de vroege, definitieve selectie zo lang mogelijk uitstellen, gezien de algemene onderwijsambities voor het funderend onderwijs?

Kerncurriculum

1. Wanneer de kern uit meetbaar en merkbaar deel bestaat. Hoe geef je de toetsing dan vorm, passend bij de doelen van onderwijs en functies van toetsing? Dus: hoe zorgen we ervoor dat de breedte van de doelstellingen ook zichtbaar wordt in het geheel van toetsing en examinering?
2. Wat betekent de verdeling kern/keuze voor toetsing en examinering?
 - o Hoe borgen we dat de 70% kern door (o.a.) toetsing niet de 100% wordt? En hoe bevorder je dus dat de 30% keuzeruimte een zinvolle invulling krijgt passend bij onderwijsconcept, populatie etc. Welke actoren spelen daarbij een rol?
 - o Is het keuzedeel ook onderworpen aan het systeem van toetsing, examinering en toezicht? En wie is daar verantwoordelijk voor?

Doelformuleringen

1. Welk niveau van formulering van kerndoelen en eindtermen is nodig en voor wie? Aanbod, beheersing of beide en op welke mate van detaillering? Is de mate van detaillering van het referentiekader ook mogelijk voor andere vak- en leergebieden?
2. Noodzaak voor het concretiseren van landelijke leerplankaders heeft ook een dilemma namelijk van houvast vs. dichttimmeren. Het bieden van specifiekere kaders kan leiden tot meer gebruik ervan voor valide toetsing, maar hebben de scholen dan voldoende vrijheid om eigen onderwijs in te richten en ligt het gevaar van nog meer toetsen niet op de loer? Hoe staan leraren, schoolleiders, bestuurders daar tegenover?

Professionalisering

1. Ruimte bieden aan scholen en schoolgebonden toetsing is essentieel, maar vooronderstelt professionaliteit van leraren en schoolleiders op gebied van curriculum en toetsing. Hoe ondersteunen we scholen om eigen toetsing op te zetten en te borgen?

-
- a. Ondersteun leraren en scholen met prototypische voorbeelden van verschillende vormen van toetsing.
 2. Hoe bevorderen we de borging van de kwaliteit van schoolexamens?
 3. Hoe geven we vorm aan een systematiek van kwaliteitsborging, waarbij intervisie tussen scholen en onderlinge raadpleging benut worden (vergelijk mbo, hbo)?

Vervolgonderwijs/civiel effect

1. Is een systeem met toelatingsexamens bij voorbaat uitgesloten?
2. Start een discussie over wat we precies verstaan onder civiel effect, ook in het licht van meetbaar/merkbaar en de opbrengsten van het funderend onderwijs, gelijke kansen.
3. Wat is de waarde van het diploma in het licht van internationale doorstroom? Bijv. op het gebied van Engels waar aan de poort wordt gevraagd om een Cambridge certificaat en niet om een vwo-diploma met Engels erop.

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling